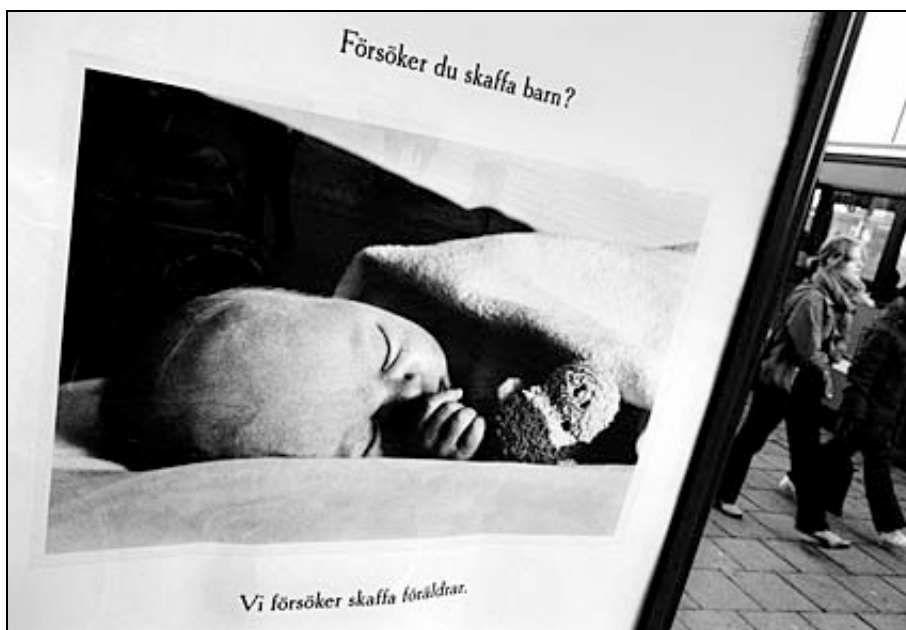

Publicerad 26 aug 2003

DEBATT/ATT KÖPA ETT BARN

Reklamkampanj från Adoptionscentrum för att finna adoptivföräldrar.

Foto: Lars Epstein

"En grym människohandel"

Sverige är världsledande när det gäller internationella adoptioner. Knappast något att vara stolt över, menar Tobias Hübinette, som anser att denna handel med tredje världens barn rimmar illa med Sveriges officiella antirasism.

Internationell adoption, att västerlänningar adopterar i första hand ickevita barn från den postkoloniala så kallade tredje världen, uppfattas allmänt i Sverige som en god gärning och ses närmast som en medborgerlig rättighet att döma av den nyligen avslutade homo-adoptionsdebatten. Denna okritiska inställning är desto mer oroande i en tid när västerlänningar adopterar internationellt mer än någonsin som en följd av globaliseringen av adoptionsindustrin. Den engelske demografen Peter Selman uppskattar att internationell adoption i dag involverar över 30.000 barn per år, vilket är än en fördubbling sedan 1980-talet.

Det finns i Sverige en ovilja att problematisera eller över huvud taget diskutera internationell adoption, vilket kanske inte är så konstigt med tanke på den höga proportionen adoptivföräldrar bland landets ledande politiker och näringslivs-aktörer, namnkunniga forskare, inflytelserika redaktörer, folkkära kändisar och godhjärtade biskopar. Sverige är med sina 45.000 utlands-adopterade och ett årligt nytillskott på över 1.000 barn världsledande inom det internationella adoptionsområdet, och i inget annat västland finns så många adopterade i relation till den inhemska befolkningen.

DENNA TVÅNGSMIGRATION har i stället fått äga rum i all tysthet utan vare sig något ifrågasättande av dess praxis eller någon utvärdering av dess konsekvenser. Det finns dock all anledning att kritiskt granska och ifrågasätta den internationella

adoptionsverksamheten med dess cyniska upprätthållande av förtryck och exploatering i ursprungsländerna och paralleller till kulturmord. Den nya svenska adoptionsforskningen har dessutom omvärderat bilden av internationell adoption som den idylliska och rosenskimrande tillvaro den ofta framställs som. Jag vill poängtera att jag talar om internationell adoption som ett globalt migrationsfenomen. Detta perspektiv säger inte att meningsfulla relationer inte kan uppstå i en adoptivfamilj, lika lite som att äkta kärlek också kan finnas i en traffickingrelation.

Driven av religiösa motiv och ett visst mått av dåligt samvete i samband med avkolonialiseringen uppstod verksamheten på 1950- och 60-talen i samband med amerikansk krigföring i Öst- och Syd-ostasien. En måhända ännu viktigare faktor var det kärnfamiljsideal som blev den påtvingande normen för den framväxande medelklassen i efterkrigstidens västländer. Samtidigt sinade tillgången på adopterbara vita arbetarklassbarn i takt med abortlegalisering och ökande social acceptans för ensamstående och ogifta mödrar.

UNDER 1970-TALET blev internationell adoption en progressiv handling och ett sätt att visa solidaritet med tredje världen och skapa en så kallad regnbågsfamilj. Från och med 1980-talet och ännu mer sedan 1990-talet har internationell adoption dock kommit att bli den sista utvägen att bli förälder för den som satsat på karriär och missat den biologiska klockan.

Att internationell adoption lever på upprätthållandet av patriarkala familjenormer i ursprungsländerna, en exploatering av fattiga eller etniska minoriteter, och en orättvis världsordning hör man dock sällan. Denna aspekt av internationella adoptioner, där länder som Sverige motarbetar kvinnors, fattigas och svaga gruppers rättigheter för att tillfredsställa sina egna behov, rimmar illa med de jämställdhets- och jämlikhetsideal och den officiella antirasism som väst omhuldar i övrigt. Västerlänningars rätt att adoptera tredje världens barn både legitimeras och upprätthålls med materiell och moralisk överlägsenhet. Detta faktum gör internationell adoptions fortsatta existens efter den formella avkolonialiseringen till en alltför övertydlig symbol för den maktobalans och underordning som fortfarande råder mellan väst och dess före detta kolonier.

SÄTTET ATT BEHANDLA utlandsadopterade kan jämföras med det kulturmord som ursprungsbefolkningar utsatts för genom historien och där adoption varit ett sätt att trycka ned dessa. De utlandsadopterade fråntas sin identitet, och banden till ursprungsland och familj klipps av trots att detta är förkastligt enligt FN:s konvention om barnets rättigheter. Särskilt att frånta någon namnet är enligt forskarna Anders Lange och Charles Westin i ett etniskt identitetssammanhang något av det grövsta psykologiska övergrepp som över huvud taget kan göras mot en människa. Det är märkligt att konstatera hur den internationella adoptionsverksamheten har separerats från den inhemska adoptionsdebatt som pågått sedan 1970-talet i USA, Kanada, Storbritannien och Australien där vitas adoption av barn från ursprungsbefolkningar starkt ifrågasatts och betecknats som just kulturmord.

DEN ETABLERADE adoptionsforskningen som domineras av adoptivföräldrar har inte helt oväntat konstaterat en god psykisk hälsa hos de utlandsadopterade. På senare år har dock ny forskning kommit fram utförd av den svenska trion Frank Lindblad, Anders Hjern och Bo Vinnerljung. Resultaten visar mångdubbla överrisker för missbruk, kriminalitet, psykisk sjukdom och socioekonomisk misär trots att 80 procent av de utlandsadopterade växt upp i socialgrupp 1 och 2. Den högsta överrisken gäller för självmord där överrepresentation är femfaldig, en överrepresentation som internationellt endast har sina motsvarigheter bland urinivånare i Nordamerika och

Oceanien, vilket gör parallellerna till tvångsmigration och kulturmord kusligt närliggande.

DET ÄR MÖJLIGT att internationell adoption i en idealvärld skulle kunna fungera som ett sätt att hjälpa behövande barn. Det ska dock understrykas att i en jämlik värld skulle tredje världens länder knappast lämna ifrån sig sina barn frivilligt till väst - i synnerhet med tanke på alla övergrepp som skett i historien. Det är i stället min förhoppning att de länder i tredje världen som fortfarande tillåter internationell adoption stänger sina gränser för denna förnedrande behandling av sina egna medborgare. Parallellt borde människor i Väst öppna sina ögon och sätta sig in i vad internationell adoption innebär bortanför den rosenskimrande fasaden - en ovärdig och grym människohandel.

Tobias Hübinette, kultur@dn.se, doktorand i koreanska

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.